

Pratmanus folkbildningspasset L1 digital, kopplad till Power Point-presentation

- Detta pratmanus fungerar som ett stöd vid det föreläsande inslaget på folkbildningspasset i den digitala Ledarutveckling steg 1.
- **Börja med en gemensam brainstorming kring folkbildning. Fråga deltagarna, vad tänker ni på när ni hör ordet folkbildning? Få igång samtalet.**
- Fyll sedan på med föreläsningdelen. Kanske kan ni variera vem som presenterar, göra det lite mer interaktivt genom att ställa frågor till deltagarna etc.

BILD 6: FOLKRÖRELSE & STUDIEFÖRBUND

- **Fråga deltagarna, vad ser ni på bilden?** Det är ett gammalt fotografi, taget från ett stort möte eller en demonstration under början av 1900-talet. Det är gamla och unga som samlats, vuxna och barn. Från en stor banderoll förstår vi att det handlar om en fackförening, som driver frågor om arbetares rättigheter.
- Den organiserade folkbildningen har sina rötter i 1800- och 1900-talets stora folkrörelser; arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen, kvinnorörelsen, rösträttsrörelsen och frikyrkorörelsen. Deras arbete har varit mycket viktigt för att skapa det demokratiska samhälle som vi har idag. Man kan säga att folkbildningen, folkrörelserna och den moderna demokratin växer fram tillsammans.
- I mitten av 1800-talet genomgick Sverige många och stora samhällsförändringar. Industrialiseringen förvandlade Sverige från ett jordbrukarland till ett industriland. Industrierbetarna, som ofta kom från landsbygden in till städerna, fick slita hårt. Det fanns inga fackliga rättigheter, och fattigdomen var stor. Det var inte ovanligt att få sin lön i form av brännvin, och folk drack oerhörda mängder alkohol, vilket förde med sig många sociala problem. Det fanns ännu ingen allmän rösträtt och klyftorna i samhället var stora. Kyrkan och prästerna hade mycket makt i samhället, och det var förbjudet att ha religiösa möten utanför kyrkan.
- Många var missnöjda över sakernas tillstånd. Man ville påverka sitt eget liv och förändra olika saker i samhället. Människor började träffas i grupper, hemma runt köksborden, för att diskutera olika frågor, som till exempel arbetarens rättigheter, eller alkoholens faror. Många hade gått få år i folkskolan, och det gällde att hitta sätt att som vuxen få kunskap och förstå mer av världen. Man diskuterade och lärde sig av varandra, läste texter ihop och bidrog med sina erfarenheter och tankar.
- Genom att organisera sig i grupper kunde människor lättare föra fram vad de ville förändra i samhället. Folkrörelserna lärde människor att organisera sig, hur möten går till och vad som krävs för att genomdriva en förändring. En skola i demokrati, långt innan det omgivande samhället var demokratiskt! Samtidigt fick man en social gemenskap, och gjorde många roliga saker ihop - spelade teater, läste upp dikter, sjöng tillsammans. Man fick

kanske vänner för livet, nya mötesplatser och inblick i hur andra tänker. Det är sådant som är utmärkande för folkbildningen än idag.

- Folkrörelsernas arbete ledde så småningom till stora demokratiska genombrott, som allmän och lika rösträtt, folkomröstning om alkoholförbud, religionsfrihet och rättigheter för arbetare.
- Tidigare statsminister Olof Palme har kallat Sverige en "studiecirkeldemokrati". Vad han menade var att studiecirkeln och folkbildningen ledde till att människor kunde påverka sin livssituation, men även samhället i stort. Det viktigaste var också att lära sig respektera både sin egen och andras åsikt, med ökad tolerans som följd och en vana att lyssna på andras argument.
- Studieförbunden byggdes upp utifrån de här olika idé- eller folkrörelserna. **Fråga deltagarna om de känner till några olika studieförbund, och deras bakgrund. Några exempel (låt deltagarna berätta eller nämn endast några av nedanstående):**
 - Nykterhetsrörelsen – NBV, Nykterhetsrörelsens BildningsVerksamhet
 - Arbetarrörelsen (Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, LO, KF Konsumentföreningen) – ABF, Arbetarnas BildningsFörbund
 - Svenska kyrkan – Sensus
 - Frikyrkorörelsen – Bilda
 - Landsbygdsrörelsen (Centerpartier och Liberalerna) – Studieförbundet Vuxenskolan
 - Universitetens studerandeföreningar – Folkuniversitetet
 - Den humanistiska rörelsen (Moderaterna) – Medborgarskolan
 - Den muslimska rörelsen – Ibn Rushd
 - **Friluft- och miljörörelsen – Studieförbundet. Partipolitiskt, fackligt och religiöst obundet studieförbund! (Vi kommer att återkomma till Studieförbundet.)**

BILD 7: BILDNING

- **Fråga deltagarna, är det någon som känner igen personen på bilden?** Ellen Key var författare och debattör som kring sekelskiftet 1900 var en av förkämparna för kvinnlig rösträtt och en modernare barnuppfostran. Ett av hennes kända citat är ”bildning är det som finns kvar när man glömt allt man lärt sig”.
- En annan definition av begreppet är: Bildning är den kunskap som blir en del av din personlighet. Bildning är då något annat än utbildning. Utbildningens mål kan vara till exempel en bestämd och begränsad kompetens. Bildningen är fri och syftar till att omvandla hela människan, vår inre förmåga, våra insikter, vår moraliska och etiska uppfattning, som en del av en personlig utveckling. Inom folkbildningen är bildningsprocessen också något som uppstår tillsammans med andra, och i utbytet som uppstår när vi är fler. Bildning i grupp!

BILD 8: STATENS STÖD TILL FOLKBILDNINGEN

- Under efterkrigstiden byggdes folkbildningen ut i snabb takt. År 1947 införs statsbidrag för studiecirklar.
- Studieförbunden får idag sina pengar främst från statsbidrag. Vi kan också få bidrag från vissa kommuner och regioner.
- En viktig anledning till att staten stödjer folkbildningen är att den ska bidra till en demokratisk utveckling av samhället. Det finns fyra syften med statens stöd till folkbildningen. De har beslutats av riksdagen.
- Gå igenom de fyra olika syftena.

Bild 9: STUDIEFRÄMJANDETS MEDLEMSORGANISATIONER

- Nu återkommer vi till Studieförbundet. Vi har tidigare pratat om att många andra studieförbund har sin grund i olika folkrörelser som är knutna till en viss ideologi. Men Studieförbundet är alltså partipolitiskt, fackligt och religiöst obundna.
- Studieförbundet grundades 1959 av Jordbrukare Ungdomens Förbund (JUF), som var en ungdomsrörelse som startade på landsbygden, men som spreds även till städerna. JUF hade tidigt cirklar inom sång, musik, slöjd, jordbruk och hantverk. JUF är fortfarande en av våra medlemsorganisationer.
- Vi är en ideell förening grundad på våra 19 medlemsorganisationer, och deras demokratiska inflytande. Medlemsorganisationerna väljer vår styrelse, och vilka frågor vi ska jobba med.
- Med våra medlemsorganisationer har vi en särskild inriktning på natur, djur, miljö och kultur. Kultur är idag det största ämnesområdet.
- **Be deltagarna använda funktionen Annotate för att göra stämplat på de medlemsorganisationer de känner igen, eller är engagerade i.**
- Varje år samlas 200 000 personer över hela Sverige i studiecirklar och kulturarrangemang, som Studieförbundet genomför i samarbete med olika grupper och föreningar, och inom en mängd olika områden. **Lägg gärna till lokala exempel på verksamhet.** Den gemensamma nämnaren är alltid folkbildning!

Bild: 10 och 11

Bilderna kan visas om det behövs. Förhoppningsvis har ni redan berört dessa saker i den inledande brainstormingen.

Fråga gruppen / låt dem prata med varandra i breakout-rooms: Hur är din grupp/förening/verksamhet en del av folkbildningen? Hur använder ni folkbildningens idéer?

Detta pratmanus är sammanställt av Hanna Hagström, år 2020. Förslag på ändringar eller förbättringar tas tacksamt emot.